



REPUBLIKA SLOVENIJA  
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,  
GOZDARSTVO IN PREHRANO



# Izmenjava znanja in prenos informacij s področja intervencije dobrobit živali (DŽ) za leto 2023

## Podintervencija DŽ za DROBNICO

Avtorji: Vinko Merzel, Adam Raspor, Klavdija Kancler, Dr. Andreja Komprej,



Sofinancira  
Evropska unija



Za vsebino je odgovorna Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. Organ upravljanja, določen za izvajanje Skupni strateški načrt 2023-2027 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Leto 2023

## Kazalo vsebine

INFORMIRANJE UPRAVIČENCEV O IZVAJANJU INTERVENCIJE DOBROBIT ŽIVALI, KI VKLJUČUJE NAJMANJ NAMEN INTERVENCIJE, VSTOPNE POGOJE V INTERVENCIJO IN PREDSTAVITEV INTERVENCIJE DOBROBIT ŽIVALI IN POSAMEZNIH PODINTERVENCIJ IZ TE INTERVENCIJE.....	3
PREDSTAVITVE VSEH ZAHTEV POSAMEZNE PODINTERVENCIJE IZ INTERVENCIJE DOBROBIT ŽIVALI, KI VKLJUČUJEJO NAJMANJ PREDSTAVITEV POGOJEV ZA IZPOLNJEVANJE POSAMEZNE ZAHTEVE TER ZMANJŠANJA PLAČIL.....	8
IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA DROBNICE, KI ZAJEMA NAJMANJ OZNAČITEV ŽIVALI, VODENJE REGISTRA NA GOSPODARSTVU .....	14
SEZNANITEV S TEŽAVAMI NA TERENU PRI IZVAJANJU PREDLEDOV NA KRAJU SAMEM ZA POSAMEZNO PODINTERVENCIJO IZ INTERVENCIJE DOBROBIT ŽIVALI - POROČILO O UGOTOVLJENIH KRŠITVAH NA VLOGAH ZA UKREPE DŽ V LETU 2022 - .....	17

## **INFORMIRANJE UPRAVIČENCEV O IZVAJANJU INTERVENCIJE DOBROBIT ŽIVALI, KI VKLJUČUJE NAJMANJ NAMEN INTERVENCIJE, VSTOPNE POGOJE V INTERVENCIJO IN PREDSTAVITEV INTERVENCIJE DOBROBIT ŽIVALI IN POSAMEZNIH PODINTERVENCIJ IZ TE INTERVENCIJE.**

Vinko Merzel, KGZS Zavod Novo mesto

### **Predstavitev pojmov in namen intervencije**

Strateški načrt skupne kmetijske politike tudi v programskem obdobju 2023 do 2027 ohranja to vrsto pomoči iz sklopa razvoja podeželja. Še več; Intervencija Dobrobit živali, kot temu po novem rečemo, je razširjena na več živalskih vrst. Znotraj posamezne vrste so določene podintervencije. Obstoječim živalskim vrstam hkrati širi nabor zahtev, s tem se hkrati še razširja krog potencialnih upravičencev. Vsebinsko in izvedbo intervencije dobrobit živali določa Uredba o intervenciji dobrobit živali za leto 2023 (Uradni list RS, št. 166/22). Intervencija DŽ, v strateškem načrtu označena z oznako IRP28 se v letu 2023 **izvaja v štirih podintervencijah, in sicer za: prašiče, govedo, drobnico in konje. V prihodnjih letih bo vključevala še perutnino.**

Uredba navaja, da je namen intervencije DŽ je spodbujanje kmetijskih gospodarstev k izpolnjevanju zahtev za dobrobit živali, ki presegajo predpisane zahteve ravnanja, navedene v uredbi, ki ureja pogojenost in običajno rejsko prakso, ki je v skladu z Uredbo 2021/2115/EU opredeljena za te zahteve v strateškem načrtu SKP. Upravičenec do plačil iz intervencije DŽ je nosilec kmetijskega gospodarstva, ki se vključi v eno ali več podintervencij intervencije DŽ in izpolnjuje v uredbi določene pogoje.

### **Pogoji in obveznosti**

Tudi v novem programskem obdobju je predpisano usposabljanje za vse vključene upravičence. Nosilec kmetijskega gospodarstva ali član kmetije oziroma oseba, zaposlena na kmetijskem gospodarstvu, mora za tekoče programsko obdobje, **najpozneje do 15. decembra 2023 opraviti usposabljanje s področja intervencije DŽ.** Usposabljanje obsega najmanj **štiri pedagoške ure in ga izvede izvajalec usposabljanja.**

Za vključitev v podintervencijo velja **vstopni pogoj** določen glede na najmanjše število zahtevanih živali. Ta določa, da mora upravičenec na dan vnosa zahtevka za posamezno zahtevo za podintervencijo DŽ – drobnica rediti najmanj tako število drobnice **kot ustreza 2 GVŽ drobnice.**

Za preračun števila drobnice v GVŽ se **za ovce in koze upošteva koeficient 0,15.** Torej je glede na definirane kategorije potrebno vključiti minimalno štirinajst živali. Na zahtevk se iz CRD lahko prenese tiste živali, ki so na dan vnosa zahtevka stare najmanj 9 mesecev.

V zvezi s tem še vedno opozarjamo na že vpeljan sistem za identifikacijo in registracijo drobnice. Ta določa obvezno registracijo individualno označenih ovc in koz, ter prigrasitev premikov individualno označenih živali v CRD. Uveden je elektronski spremni list za drobnico in elektronski register drobnice na obratu.

Uporabljata se nova spletna in mobilna aplikacija. Vsak rejec drobnice ima možnost, da si aktivira uporabniški račun in sam rokuje s podatki potrebnimi za zagotavljanje sledljivosti.

## **Odziv na pričakovanja družbe in promocija kmetijskih praks z ugodnim učinkom na okolje**

Visoki standardi reje so dandanes nekakšen trend, ne vemo ali gre samo za začasno modo ali gre za resno usmeritev načina reje. Ne glede na to: dejstvo je, da se trendi dobro prodajajo. Tržno usmerjeni rejci se morajo temu dejstvu brezpogojno prilagoditi in ta nadstandard »prodati« končnemu potrošniku. Vsa živa bitja za evlucijski napredek potrebujejo specifične pogoje za življenje. Znanost ima veliko dokazov, da lahko gibanje povezujemo z zdravjem. Če drugega ne, vsak rejec govedu lahko potrdi močno povezanost izvajanja paše z obiski veterinarja.

Tudi rejci drobnice opažajo več zdravstvenih zapletov v zimskem času kot v poletnem času. Skrb rejca ni le minimalna zdravstvena ustreznost živila ali surovine za izdelavo živil, temveč tudi zavedanje, da imajo dobre razmere velik vpliv na senzorične lastnosti živil. Tako pridemo do željene kakovosti ali nadstandardne ponudbe. Ta je v razvitem svetu zelo iskana. Imamo dobre naravne pogoje in znanje, to lahko ponudimo naprej.

Ena takšnih kmetij, koder se vpliva dobrega počutja na kakovost končnih izdelkov zavedajo že dolgo, je kmetija mladega prevzemnika Izidorja Grabrijana. Na kmetiji dela skupaj s partnerico Manco, v delo je vpet tudi oče Boris. Kmetija se nahaja v Beli Krajini, v bližini Adlešičev. Gospodarijo na površinah, ki jih zaznamujejo značilnosti nizkega dinarskega krasa, prevladujejo travniki in pašniki. Naravne danosti so tako primerne bolj ali manj le za živinorejo.

Iz omenjenega sledi tudi dejstvo, da je kmetija ekološka, redijo primerne, večinoma avtohtone pasme. Kmetija gospodari s približno petdesetimi hektarji travnatih površin, redijo dvanajst krav dojl skupaj z mlado živino, cikaste in limuzin pasme. Tradicionalna ovčjerejska kmetija redi dvestopetdeset ovc, od tega je stopetdeset mlečnih ovc avtohtone bovške ovce, ostale so mesne, večinoma belokranjske pramenke.

Kmetija ima utečeno prakso ekološkega kmetovanja pri gospodarjenju s travinjem in reji živali. Več let izvajajo ukrep dobrobit živali. Izvajali so ga že v prejšnjem programskem obdobju v tedanji obliki, kakor tudi novo intervencijo. Tako pri govedu, kakor tudi pri ovcah izvajajo obvezno zahtevo; paša. Razlog za to je letoletna pašna reja prežvekovalcev na kmetiji Grabrijan.

Pri delu z živalmi jim pomagajo tudi delovni psi pasme border collie. Vizija kmetije je v slogu ekološke pridelave, reje prilagojenih, torej avtohtonih pasem, tem sledi neposredna prodaja visokokakovostnih izdelkov končnemu potrošniku v neposrednem stiku z njimi na kmetiji ali na tržnici. Največje izzive v prireji predstavlja upravljanje s površinami, te so razdrobljene, oddaljene, z zapleteno lastniško strukturo. Grožnja pašni reji predstavlja velika prisotnost volka in vse pogostejši napadi. Eden takšnih se je zgodil letos spomladi.

Pašna reja je edini način obdelave večine površin tega območja, zato so vse pogostejši napadi resna skrb njihove kmetije. Del zemljišč v bližini kmetije imajo ograjenih z visoko, šest žično ograjo, medtem, ko postavitve takšnih ograj na razpršenih, majhnih in oddaljenih najetih pašnikih ni izvedljiva.

Žal prepreke v primarni pridelavi vplivajo na količino in kakovost končnih izdelkov. Izdelujejo mlečne izdelke iz ovčjega mleka; mlade sire, zorjene sire, albuminsko skuto,

jogurte, pa tudi suhomesnate izdelke mangulic in krškopoljskega prašiča, ter goveje mesne izdelke. Kmetija ima registriran obrat za predelavo mleka in mesa, ter obe zorilnici. Vse izdelke brez težav prodajo, kakovost je prepoznavna tudi na različnih ocenjevanjih, najbolj pa v neposrednem stiku s strankami, ki se redno vračajo.

## **RAZDELITEV PODINTERVENCIJE NA OBVEZNO ZAHTEVO IN IZBIRNI ZAHTEVI**

Kot že rečeno je podintervencija dobrobit živali za drobnico razširjena še na druge dejavnike ugodnega počutja. Dejstvo je, da so ovce in koze, kot izrazito pašne domače živali, vezane na pašnik, ta jim nudi idealen prostor za naravno izražanje etoloških potreb, kot so hranjenje, socialna obnašanja, gibanje, razmnoževanje, itd. Od tod tudi določila v intervenciji, ki zahteva daljše obvezno obdobje paše.

Kljub temu v skoraj vseh klimatskih in geografskih pogojih v Sloveniji obstaja neka omejitev paše, kar terja neko obliko vhlevitve. Ne glede na lokacijo, povsod omejitev predstavlja nezadostna oskrba s krmo iz pašnika. Živali lahko krmimo na pašniku, če imamo dovolj primernih površin za premeščanje krmilnih mest. Primernost narekuje relief; dostopnost s kmetijsko mehanizacijo, zahteva tudi ustrezno krmilno opremo. Vse omenjeno gotovo ni izvedljivo v gorskem svetu.

Pogostejše padavine v kombinaciji z gaženjem predstavljajo nevarnost erozije, izgubo hranil in degradacijo občutljive travne ruše.

Vse pogostejši odvrtačni dejavnik celoletne reje na prostem je tudi prisotnost zveri, predvsem volkov, varovanje pred slednjimi je še težavnejše v zimskem času. Razlog za veliko ogroženost je neustrezno upravljanje oziroma ne-upravljanje s populacijami zveri. Od celoletne pašne reje odvrtačajo tudi neugodni klimatski pogoji v poletnem času, če omenim samo ekstremno vročino, poletna neurja, požare. Vse to lahko poleti od rejca zahteva zagotavitev urejenega prostora za rejo.

Razlogov za ureditev ustreznih hlevskih pogojev je torej dovolj. Tudi preprost hlev lahko zagotavlja vse potrebno za ugodno počutje ovc ali koz. Hlev je lahko urejen bodisi samostojno, bodisi z izpustom, lahko tudi kot zavetišče za nočno zapiranje in z nadzorovanim izpustom na pašnik. V podintervenciji dobrobit živali imajo zahteve en skupni imenovalec in sicer; večja neovirana površina na žival.

Upravičenec **mora izvajati obvezno zahtevo, lahko pa izbere tudi eno ali obe izbirni zahtevi te podintervencije.** Izbirni zahtevi mora upravičenec izvajati za vse živali za katere uveljavlja obvezno zahtevo.

### **Paša – obvezna zahteva**

Vlagatelj, ki izvaja zahteve intervencije in želi prejeti finančno podporo za izvajanje nadstandardnih praks reje, ki presegajo predpisane zahteve ravnanja, navedene v uredbi, ki ureja pogojenost, in običajno rejsko prakso v skladu z Uredbo 2021/2115/EU, mora izvajati nadstandardno obliko pašne reje. Pogojem te zahteve lahko doda izbirni zahtevi vezani na način vhlevitve.

Paša ovc in koz se lahko izvaja na kmetijskih površinah kmetijskega gospodarstva upravičenca in na planini oziroma skupnem pašniku. **Izvajati je potrebno**

**neprekinjeno trajanje paše najmanj 210 dni ali najmanj 180 dni na kmetijskih gospodarstvih, razvrščenih na območje s krajšo vegetacijsko dobo.**

Območja so določena in razvidna iz t.i. sloja, ta je vlagateljem viden v dostopnih evidencah ministrstva pristojnega za kmetijstvo. V splošnem gre za območja z višjo nadmorsko višino. V sloju z višjo nadmorsko višino mora imeti vsaj 50 % takšnih površin, da se kmetija opredeli med tovrstna gospodarstva. Drobnici je omogočeno prenočevanje v hlevu.

Obdobje paše lahko datira **med 15. marcem in 30. novembrom**. Začetka paše ni mogoče uveljavljati pred datumom vnosa zahtevka. Vlagatelj mora voditi dnevnik paše na predpisanem obrazcu.

Zatiranje notranjih zajedavcev, kot ključnik dobrega počutja prežvekovalcev se mora izvajati na podlagi predhodne koprološke analize, na podlagi katere se izda zdravilo za zdravljenje. **Analizo in po potrebi zdravljenje je potrebno opraviti tako spomladi pred začetkom paše, kot jeseni po koncu paše.**

**Za koprološko analizo se vzame najmanj en skupni vzorec blata za vsakih 100 živali.**

Spomladi izdelana koprološka analiza s podatki o nosilcu, datumu analiz, številu vzorcev, potrebnosti zdravljenja, datumom izdaje zdravila in podatki o povzročitelju, mora biti vnesena v informacijski sistem pristojnega ministrstva (uradne evidence), pred oddajo zahtevka. Pravočasnost izvedbe spomladanskega tretiranja se ugotavlja tudi s pomočjo datuma začetka paše v zahtevku.

Jeseni upravičenec odda vzorec blata za koprološko analizo pooblaščenim organizacijam po končanem obdobju paše, **ki je 30. november, vzorec odda najpozneje do 15. decembra.**

Vpis jesenskega vzorčenja z vsemi omenjenimi podatki pa mora biti vnesen v evidenco **do 31.12. tekočega leta.**

Izdaja zdravil za tretiranje živali proti notranjim zajedavcem se izvede na podlagi pozitivnih rezultatov koprološke analize in strokovne presoje veterinarja. Ovce in koze, katerih mleko se uporablja za prehrano ljudi, se lahko tretirajo v času presušitve.

Obtežba z živalmi, ki jih nosilec navede na zahtevku, na površinah na katerih je izvajanje paše dovoljeno, ne sme presegati 3 GVŽ/ha, razen v primeru, ko se paša izvaja tudi na planini oziroma skupnem pašniku drugega nosilca kmetijskega gospodarstva.

Pri tem se upoštevajo kmetijske rabe katerih osnovni namen je lahko izvajanje živinoreje. To so GERK-i, ki imajo v skladu s pravilnikom, ki ureja register kmetijskih gospodarstev, določeno vrsto rabe 1100 – njiva, 1131 – začasno travinje, 1161 – hmeljišče v premeni, 1300 – trajni travnik, 1320 – travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi in 1222 – ekstenzivni sadovnjak, ki mora biti zatravljen. GERK-i z vrsto rabe 1100 – njiva in 1161 – hmeljišče v premeni morajo biti zasejani s travami, travno deteljnimi mešanicami ali deteljno travnimi mešanicami, ki so na površini prisotne pretežni del vegetacijskega obdobja.

Neprekinjeno obdobje paše je dovoljeno prekiniti zaradi jagnjitve oziroma jaritve, bolezni ali poškodbe, nevarnosti napada velikih zveri in izjemnih vremenskih razmer za skupno največ deset dni, prekinitvev se zavede v dnevnik paše.

Kadar vlagatelj za posamezno žival ali več živali, za katere uveljavlja zahtevek za podintervencijo DŽ – drobnica, ne zagotovi celotnega obdobja paše, mora v sedmih dneh po nastanku razlogov za daljšo prekinitvev paše, umakniti zahtevek za te živali. V CRD sporočen premik se šteje kot pisni umik zahtevka za posamezno žival.

Pri izvajanju paše je treba upoštevati ekološko pomembnega območja posebnih travniških habitatov, ki lahko prepovedujejo pašo do 30. maja ali do 10. junija ali do 20. junija. Lahko imamo površine tudi na ekološko pomembnih območjih, kjer paša sploh ni dovoljena.

### **Hlevska reja drobnice - izbirna zahteva**

V obdobju, ko paše ne izvajamo moramo ovcam in kozam v skupinskih boksih zagotavljati ustrezno neovirano površino. Ta znaša vsaj 1,5 m<sup>2</sup> neovirane talne površine na ovco oziroma kozo in 0,35 m<sup>2</sup> neovirane talne površine na jagnje oziroma kozlička. Enako kot pri paši se morebitna odstopanje izven minimalnih zahtev podintervencije zahtevkov lahko umakne ali poda višja sila, medtem ko se sporočen premik v CRD šteje kot pisni umik zahtevka. Vlagatelj zahtevka ob vlogi poda izjavo o tem, da zagotavlja minimalno predpisano površino, izvajanje se preverja s kontrolami na kraju samem.

### **Izpust - izbirna zahteva**

V obdobju bivanja v hlevu, v času izven obdobja paše za drobnico v tekočem letu, mora biti ovcam ali kozam zagotovljen stalni ali izmenični dostop do izpusta. Vlagatelj ob vlogi poda izjavo o ustreznosti izpusta, izvajanje se preverja na kraju samem. Izpust mora biti urejen tako, da se prepreči izlivanje, izpiranje ali odtekanje izcedkov v površinske ali podzemne vode ali okolje. Živali morajo biti v izpustu najmanj po 2 uri na dan. Površina izpusta mora obsegati najmanj 2,5 m<sup>2</sup> na ovco oziroma kozo in 0,5 m<sup>2</sup> na jagnje oziroma kozlička.

Pri izmeničnem dostopu do izpusta mora biti trop drobnice na gospodarstvu razdeljen v skupine za izpust, pri čemer vsaka skupina uporablja izpust najmanj dve uri na dan. Površina izpusta mora v tem primeru ustrezati številu živali, ki so v izpustu istočasno. Pri izmeničnem izpustu mora upravičenec voditi dnevnik ali urnik izpustov.

Tudi izpust se lahko prekine zaradi jagnjitev oziroma jaritev, bolezni ali poškodbe in izjemnih vremenskih razmer. Če ta prekinitvev ne traja skupno več kot deset dni, je ni treba sporočiti agenciji, temveč se trajanje in razlog za prekinitvev navedeta le v dnevniku ali urniku izpustov.

Kadar upravičenec za posamezno žival ali več živali ne zagotovi izpusta prek celotnega obdobja, mora obvestiti ARSKTRP, javljen premik se šteje kot umik zahtevka za konkretno žival.

### **Primeri izračuna ustreznosti za izbirni zahtevi hlevska reja in izpust**

Izvajanje obeh zahtev v praksi od rejca terja načrtovanje zasedenosti obstoječega hleva in/ali izpusta. Reja drobnice je gotovo panoga, kjer skupno število živali neprestano niha; to lahko variira tudi za trikratnik osnovnega tropa. Glavni vpliv na to ima tehnologija reje, ki jo kmetija prakticira. Bistvena je informacija, ali jagnjitve oziroma jaritve potekajo v obdobju paše na pašniku ali v zimskem času v hlevu,

oziroma v kakšnem razmerju? Ali je ta delež načrtovan ali je prepuščen naravnim reproduktivnim ciklom? Ali so rojstva posledica dosledno načrtovanih parjenj, predvsem kadar gre za pripuste v mlečnih tropih sezonsko poliestričnih živali?

Odgovori na ta vprašanja nam povedo ali je neovirana talna površina hleva ali izpusta ob predvideni zasedenosti v zimskem obdobju ustrezna ali ne. Zahtevke za podintervencijo je oddan spomladi in za načeloma vse živali tedaj prisotne na kmetiji, zasedenost hleva v zaključku tekočega leta je lahko drugačna.

To najlažje ponazorimo s konkretnim primerom obeh skrajnih velikostnih obsegov enega tropa.

Na hipotetični kmetiji imajo 50 ovc. Predpostavimo, da jagnjet trenutno ni na kmetiji, vse so prodali, medtem ko so ovce sedaj visoko breje. Za ta trop potrebujejo 75 m<sup>2</sup> veliko površino hleva z že odštetimi površinami pod krmilniki. V zimskem času, izven obdobja paše so v krajšem obdobju potekale jagnjitve, 50 ovc je jagnjilo skupaj 85 jagnjet, za kar potrebujejo dodatnih 29,75 m<sup>2</sup> neovirane površine, skupno torej 104,75m<sup>2</sup>.

- 1. obdobje: 50 ovc x 1,5 m<sup>2</sup> = 75 m<sup>2</sup>
- 2. obdobje: 50 ovc x 1,5 m<sup>2</sup> + 85 jagnjet x 0,35 m<sup>2</sup> = 104,75 m<sup>2</sup>

Če lahko rečemo, da je sezonski reproduktivni cikel razmeroma predvidljiv, pa tega ne moremo trditi za monoestrične pasme ovc s stalno prisotnostjo samcev. Tu je nepredvidljivih vplivov na obdobje jagnjitev precej; kljub monoestričnosti delno vpliva sezona, estrusi včasih izostanejo zaradi stresa (npr; ekstremna vročina), Velikost gnezd je lahko posledica »flushing« efekta, do katerega lahko pride tudi po ne-namenoma (prehod iz slabe na kakovostno pašo), itd.

Kadar torej ne moremo dovolj natančno določiti velikosti tropa, takrat vključitev v podintervencijo hlevska reja ali izpust načrtujemo na podlagi maksimalne predvidene vsote živali. Ali še bolje, da izkoristimo infrastrukturne možnosti in tehnično povečamo razpoložljivo neovirano talno površino hleva in/ali izpusta.

## **PREDSTAVITVE VSEH ZAHTEV POSAMEZNE PODINTERVENCIJE IZ INTERVENCIJE DOBROBIT ŽIVALI, KI VKLJUČUJEJO NAJMANJ PREDSTAVITEV POGOJEV ZA IZPOLNJEVANJE POSAMEZNE ZAHTEVE TER ZMANJŠANJA PLAČIL**

Adam Raspor in Klavdija Kancler, KGZS Zavod Nova Gorica

**Pogoji upravičenosti specifični za podintervencijo so sldeči.** Upravičenec mora na dan vnosa zahtevka za podintervencijo za drobnico rediti najmanj 2 GVŽ drobnice. Za preračun števila drobnice v GVŽ se upošteva koeficient 0,15. Podpora se dodeli za drobnico starejšo od 9 mesecev. Podintervencija DŽ – drobnica vključuje obvezno zahtevo in izbirni zahtevi. Upravičenec mora izvajati obvezno zahtevo - **paša drobnice**, lahko pa izbere tudi eno ali obe izbirni zahtevi te podintervencije: **hlevska reja drobnice** in **izpust**. Izbirni zahtevi mora upravičenec izvajati za vse živali za katere uveljavlja obvezno zahtevo.

### **Obvezna zahteva - paša drobnice.**

Pri izvajanju paše drobnice morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:



- drobnica se mora pasti najmanj 210 dni, oziroma 180 dni na območjih s krajšo vegetacijsko dobo, v obdobju od 15. marca do 30. novembra,
- drobnica lahko prenočuje v hlevu,
- zatiranje zajedavcev na podlagi predhodne koprološke analize, spomladi pred začetkom paše in jeseni po zaključku paše,
- voditi je potrebno dnevnik paše.

Obtežba z živalmi, ki jih upravičenec navede na zahtevku, glede na skupno površino GERK-ov, na katerih je izvajanje paše dovoljeno, ne sme presegati 3 GVŽ/ha, razen v primeru, ko se paša izvaja tudi na planini oziroma skupnem pašniku drugega nosilca kmetijskega gospodarstva. Pri tem se upoštevajo le GERK-i, ki imajo v skladu s pravilnikom, ki ureja register kmetijskih gospodarstev, določeno vrsto rabe 1100 – njiva, 1131 – začasno travinje, 1161 – hmeljišče v premeni, 1300 – trajni travnik, 1320 – travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi in 1222 – ekstenzivni sadovnjak, ki mora biti zatavljen. GERK-i z vrsto rabe 1100 – njiva in 1161 – hmeljišče v premeni morajo biti zasejani s travami, travno deteljnimi mešanicami ali deteljno travnimi mešanicami, ki so na površini prisotne pretežni del vegetacijskega obdobja. Datum začetka paše, ki se pri pregledu na kraju samem upošteva za preverjanje pravočasnosti izvedbe koprološke analize in izdaje zdravil se šteje datum začetka paše iz dnevnika paše.

### **Koprološka analiza**

Koprološka analiza in izdaja zdravil za tretiranje živali na podlagi rezultatov koprološke analize morata biti opravljena spomladi pred začetkom paše in v jeseni po končanem obdobju paše za drobnico v letu 2023. Za koprološko analizo se vzame najmanj en skupni vzorec blata za vsakih **100 živali**. Spomladi mora biti koprološka analiza izdelana in podatki razen datuma izdaje zdravil, vneseni v seznam koproloških analiz pred datumom vnosa. Jeseni pa mora biti koprološka analiza izdelana in podatki vneseni v seznam koproloških analiz najpozneje **do 31. decembra 2023**. Izdaja zdravil za tretiranje živali proti notranjim zajedavcem se izvede na podlagi pozitivnih rezultatov koprološke analize in strokovne presoje veterinarja. Ovce in koze, katerih mleko se uporablja za prehrano ljudi, se lahko tretirajo v času presušitve.

### **Navodila za odvzem in pošiljanje vzorcev iztrebkov na parazitološko preiskavo**

Na koprološko (parazitološko) preiskavo lahko pošljemo vzorce blata od posameznih živali ali pa združimo vzorce več živali v skupinski vzorec.

Iztrebke za analizo živalim vzamemo iz danke (v velikosti žogice za namizni tenis). Vzorcimo lahko tudi s tal, vsaj 8 - 10 še toplih bobkov. Za koprološko analizo se vzame **najmanj en skupen vzorec blata za vsakih 100 živali**. Najprimernejši čas za odvzem vzorcev je zjutraj po počitku. Bobke damo v plastično vrečko in v najkrajšem možnem času, odnesemo na preiskavo v laboratorij za parazite.

### **Jemanje in označitev vzorca**

Vzorce lahko vzame rejec sam, jih ustrezno zapakira (plastična vreča) in označi (najbolje s samolepilno etiketo) z naslednjimi podatki:

- ime in priimek nosilca,
- KMG MID,
- naslov,

- vrsta živali,
- datum odvzema vzorca.

Vzorci blata se pošlje ali odnese na veterinarsko organizacijo, ki opravlja koprološke preiskave (lokalne veterinarske organizacije, Veterinarska fakulteta in Nacionalni veterinarski inštitut).

### **Rezultat koprološke preiskave**

Po vsaki preiskavi mora veterinarska organizacija nosilcu kmetijskega gospodarstva izdati potrdilo o rezultatu koprološke preiskave (diagnoza) in v primeru pozitivnega rezultata tudi poročilo in program zdravljenja. Podatki o tretiranju živali morajo biti razvidni tudi iz dnevnika veterinarskih posegov. Metode koproloških preiskav so enotne za vse veterinarske organizacije in obvezno je poročanje ni pa enotne oblike poročanja.

Večina veterinarskih postaj, ki opravljajo koprološke analize, uporablja za navedbo rezultatov koprološke analize enoten obrazec, na katerem veterinar navede tudi strokovno presojo ali je tretiranje potrebno ali ne. Če veterinarski laboratorij, ki teh obrazcev ne uporablja oziroma izda le koprološki izvid, mora lečeči veterinar, če tretiranje kljub pozitivnim izvidom ni potrebno, o tem podati strokovno presojo v pisni obliki. Vsa dokazila o opravljenih koproloških analizah je treba hraniti na kmetijskem gospodarstvu.

Tretiranje živali opravi veterinar, lahko pa izda zdravilo po osebni presoji, v okviru svoje odgovornosti, rejcu s pisnim navodilom o uporabi zdravila, da rejec sam daje zdravilo oziroma nadaljuje z dajanjem zdravila. **Rejec je dolžan upoštevati izdana navodila lečečega veterinarja in zabeležiti predpisane podatke v dnevniku veterinarskih posegov na gospodarstvu.**

Obdobje paše za drobnico se za posamezne živali lahko prekine zaradi jagnjitve oziroma jaritve, bolezni ali poškodbe, nevarnosti napada velikih zveri in izjemnih vremenskih razmer. Če ta prekinitvev ne traja skupno več kot deset dni, prekinitve ni treba sporočiti agenciji, temveč se trajanje in razlog za prekinitvev navedeta le v dnevniku paše. Če upravičenec za posamezno žival ali več živali, za katere uveljavlja zahtevek za podintervencijo DŽ – drobnica, ne zagotovi celotnega obdobja paše za drobnico, mora v primeru:

- višje sile ali izjemnih okoliščin obvestiti agencijo
- prekinitve paše za eno ali več živali, razen nevarnosti napada velikih zveri, daljše od desetih dni, po tem obdobju v sedmih dneh umakniti zahtevek za te živali
- nevarnosti napada velikih zveri sporočiti višjo silo
- pogina živali ali če žival zapusti kmetijsko gospodarstvo zaradi prodaje ali oddaje v zakol pred izpolnitvijo obdobja paše za drobnico, v CRD sporočiti premik, ki se, šteje kot pisni umik zahtevka za posamezno žival.

V primeru, da upravičenec ne izpolni pogoja glede časa/obdobja paše, se pomoč ne dodeli. O prekinitvi paše mora nosilec KMG obvestiti plačilno agencijo.

Če v obdobju paše poteka paša na planini ali skupnem pašniku ali gre žival na sejem ali razstavo ali se živali premakne na pašo na drugo gospodarstvo znotraj kmetijskega gospodarstva ter se premik živali sporoči v skladu s pravilnikom, ki ureja identifikacijo in registracijo drobnice, se ta premik šteje kot izpolnjevanje obdobja paše za drobnico. To velja tudi za izvajanje izbirnih zahtev.

#### **Pri izvajanju paše je treba upoštevati, da:**

- paša ni dovoljena do 30. maja na GERK-u ali delu GERK-a znotraj ekološko pomembnega območja posebnih travniških habitatov;
- paša ni dovoljena do 10. junija na GERK-u ali delu GERK-a znotraj ekološko pomembnega območja posebnih travniških habitatov;
- paša ni dovoljena do 20. junija na GERK-u ali delu GERK-a znotraj ekološko pomembnega območja posebnih travniških habitatov;
- paša ni dovoljena na GERK-u ali delu GERK-a znotraj ekološko pomembnega območja, na katerem paša ni dovoljena.

Paša za podintervencijo DŽ – drobnica je dovoljena na celotnem GERK-u, če del tega GERK-a znotraj enega izmed ekološko pomembnih območij ni večji od 10 arov. Paša za podintervencijo DŽ – drobnica je omejena oziroma ni dovoljena na celotnem GERK-u, če del tega GERK-a zunaj enega izmed ekološko pomembnih območij ni večji od 10 arov.

#### **Višina podpore**

- Letna višina plačila za zahtevo za drobnico – paša 210 dni znaša **50,67 €/GVŽ**
- Letna višina plačila za zahtevo za drobnico – paša 180 dni znaša **43,43 €/GVŽ**,
- Letna višina plačila za zahtevo za drobnico– hlevska reja 2 znaša **62,70 €/GVŽ** na območju s 180 dni paše,
- Letna višina plačila za zahtevo za drobnico– hlevska reja 1 znaša **52,25 €/GVŽ** na območju z 210 dni paše,
- Letna višina plačila za zahtevo za drobnico – izpust 1 znaša **17,10 €/GVŽ na območju z 210 dni paše**,
- Letna višina plačila za zahtevo za drobnico – izpust 2 znaša **20,52 €/GVŽ na območju s 180 dni paše**.

#### **Izbirna zahteva – hlevska reja drobnice**

V slovenskih vremenskih razmerah je potrebno drobnici zagotoviti štiri do pet mesecev v letu zavetje v hlevu pred mrazom in vlago. Velikost in notranjo ureditev hleva je treba prilagoditi vrsti, velikosti in številu živali. Hlev mora zagotoviti urejeno in zdravo okolje za živali. Primerno življenjsko okolje v prvi vrsti pomeni ustrezno temperaturo in vlago, dobro osvetlitev in primerno zračenje ter zlasti dovolj prostora za živali. Ovcam in

kozam v skupinskih boksih mora biti zagotovljeno najmanj 1,5 m<sup>2</sup> neovirane talne površine na ovco oziroma kozo, jagnjetom in kozličkom pa najmanj 0,35 m<sup>2</sup> neovirane talne površine na jagnje oziroma kozlička.

Če upravičenec za posamezno žival ali več živali ne zagotovi celotnega obdobja hlevske reje, mora v primeru:

- višje sile ali izjemnih okoliščin obvestiti agencijo
- pogina živali ali če žival zapusti kmetijsko gospodarstvo zaradi prodaje ali oddaje v zakol pred koncem tekočega leta, v CRD sporočiti premik, ki se šteje kot pisni umik zahtevka za posamezno žival.

Če gre žival v tekočem letu na sejem ali razstavo ali se živali premakne na drugo gospodarstvo znotraj kmetijskega gospodarstva, kjer je tudi izpolnjena zahteva, in se premik živali sporoči v skladu s pravilnikom, ki ureja identifikacijo in registracijo drobnice, se ta premik šteje kot izpolnjevanje zahteve za hlevsko rejo drobnice.

Upravičenec mora ob oddaji zahtevka podati izjavo, da v tekočem letu na kmetijskem gospodarstvu izpolnjuje zahtevo, za vse živali na kmetijskem gospodarstvu, za katere uveljavlja zahtevo.

### **Izbirna zahteva – izpust**

V celotnem obdobju bivanja v hlevu, v času izven obdobja paše za drobnico v tekočem letu, mora biti drobnici zagotovljen stalni ali izmenični dostop do izpusta. Izpust mora biti urejen tako, da se prepreči izlivanje, izpiranje ali odtekanje izcedkov v površinske ali podzemne vode ali okolje. Živali morajo biti v izpustu najmanj po 2 uri na dan. Površina izpusta mora obsegati najmanj 2,5 m<sup>2</sup> na ovco oziroma kozo in najmanj 0,5 m<sup>2</sup> na jagnje oziroma kozlička.

Pri izmeničnem dostopu do izpusta mora biti trop drobnice na gospodarstvu razdeljen v skupine za izpust, pri čemer vsaka skupina uporablja izpust najmanj dve uri na dan. Površina izpusta mora v tem primeru ustrezati številu živali, ki so v izpustu istočasno. Pri izmeničnem izpustu mora upravičenec voditi dnevnik ali urnik izpustov, za vse skupine živali, pri čemer skupina živali pomeni živali, ki so v izpustu istočasno. Izpust za drobnico se za posamezne živali lahko prekine zaradi jagnjitev oziroma jaritev, bolezni ali poškodb in izjemnih vremenskih razmer. Če ta prekinitev ne traja skupno več kot deset dni, je ni treba sporočiti agenciji, temveč se trajanje in razlog za prekinitev navedeta le v dnevniku ali urniku izpustov.

Če upravičenec za posamezno žival ali več živali ne zagotovi izpusta prek celotnega obdobja, mora v primeru:

- višje sile ali izjemnih okoliščin obvestiti agencijo;
- pogina živali ali če žival zapusti kmetijsko gospodarstvo zaradi prodaje ali oddaje v zakol pred koncem tekočega leta, v CRD sporočiti premik, ki se šteje kot pisni umik zahtevka za posamezno žival.

Če gre žival v tekočem letu na sejem ali razstavo ali se živali premakne na drugo gospodarstvo znotraj kmetijskega gospodarstva, kjer je tudi izpolnjena zahteva iz tega člena, in se premik živali sporoči v skladu s pravilnikom, ki ureja identifikacijo in registracijo drobnice, se ta premik šteje kot izpolnjevanje zahteve za izpust. Upravičenec mora ob oddaji zahtevka podati izjavo, da v tekočem letu na kmetijskem

gospodarstvu izpolnjuje zahtevo iz prvega odstavka tega člena, za vse živali na kmetijskem gospodarstvu, za katere uveljavlja zahtevo.

## Katalog upravnih sankcij

Najpogostejše napake pri izvajanju zahtev podintervencije so:

- živali se ne nahajajo na kmetijskem gospodarstvu
- živali niso na paši
- tretiranje za drobnico ni izvedeno
- tretiranje za drobnico ni izvedeno v roku
- koprološka analiza za drobnico ni izdelana
- živali niso označene
- register drobnice na gospodarstvu se ne vodi
- živali se pasejo na območju, kjer je paša prepovedana
- dnevnik paše se ne vodi
- koprološka analiza za drobnico ni izdelana v roku
- tretiranje za drobnico ni izvedeno za vse živali

Če je v tekočem letu pri posamezni zahtevi v podintervenciji DŽ – drobnica ugotovljenih več kršitev, se za to operacijo uporabi najvišja stopnja upravne sankcije.

Pri ugotovljenih kršitvah pogojev za zahtevo paša drobnice se plačilo zmanjša, kot je navedeno v tabeli:

Pogoj	Kršitev zahteve	Upravna sankcija ob prvi kršitvi	Upravna sankcija ob prvi ponovitvi iste kršitve	Upravna sankcija ob drugi ponovitvi iste kršitve	Upravna sankcija ob tretji in nadaljnjih ponovitvah iste kršitve
koprološka analiza po končanem obdobju paše	ni izdelana v roku	zmanjšanje plačila za 35 %	zmanjšanje plačila za 50 %	zmanjšanje plačila za 75 %	ni izplačila
	ni izdelana za vse živali v roku	zmanjšanje plačila za 15 %	zmanjšanje plačila za 20 %	zmanjšanje plačila za 25 %	ni izplačila
izdaja zdravil	ni izvedena enkrat	zmanjšanje plačila za 20 %	zmanjšanje plačila za 30 %	zmanjšanje plačila za 40 %	ni izplačila
	ni izvedena dvakrat	zmanjšanje plačila za 40 %	zmanjšanje plačila za 60 %	zmanjšanje plačila za 80 %	ni izplačila
dnevnik paše	dnevnik se ne vodi	zmanjšanje plačila za 20 %	zmanjšanje plačila za 25 %	zmanjšanje plačila za 30 %	ni izplačila
	dnevnik se ne vodi sproti	zmanjšanje plačila za 10 %	zmanjšanje plačila za 15 %	zmanjšanje plačila za 20 %	ni izplačila
prepoved ali omejitev paše znotraj ekološko pomembnih območij	živali se pasejo na območju, kjer je paša prepovedana, ali v času, ko ta ni dovoljena	zmanjšanje plačila za 30 %	zmanjšanje plačila za 40 %	zmanjšanje plačila za 50 %	ni izplačila

Ponavljanje kršitve se ugotavlja od vključno leta 2023 naprej.

Pri ugotovljenih kršitvah pogojev za zahtevo hlevska reja drobnice se plačilo zmanjša, kot je navedeno v tabeli:

Pogoj	Kršitev zahteve	Upravna sankcija	Upravna sankcija	Upravna sankcija	Upravna sankcija
		ob prvi kršitvi	ob prvi ponovitvi iste kršitve	ob drugi ponovitvi iste kršitve	ob tretji in nadaljnjih ponovitvah iste kršitve
najmanjša neovirana talna površina	do vključno 10 % manjša površina na žival od zahtevane	zmanjšanje plačila za 10 %	zmanjšanje plačila za 10 %	zmanjšanje plačila za 30 %	ni izplačila
	več kot 10 % manjša površina na žival od zahtevane	ni izplačila	ni izplačila	ni izplačila	ni izplačila + izključitev v naslednjem letu

Ponavljanje kršitve se ugotavlja od vključno leta 2023 naprej.

Pri ugotovljenih kršitvah pogojev za zahtevo izpust drobnice se plačilo zmanjša, kot je navedeno v tabeli:

Pogoj	Kršitev zahteve	Upravna sankcija ob prvi kršitvi	Upravna sankcija ob prvi ponovitvi iste kršitve	Upravna sankcija ob drugi ponovitvi iste kršitve	Upravna sankcija ob tretji in nadaljnjih ponovitvah iste kršitve
izpust	zahteva ni izpolnjena	ni izplačila	ni izplačila	ni izplačila	ni izplačila + izključitev v naslednjem letu
dnevnik ali urnik izpustov	dnevnik se ne vodi ali urnik ni izdelan	zmanjšanje plačila za 20 %	zmanjšanje plačila za 25 %	zmanjšanje plačila za 30 %	ni izplačila
	dnevnik se ne vodi sproti	zmanjšanje plačila za 10 %	zmanjšanje plačila za 15 %	zmanjšanje plačila za 20 %	ni izplačila
najmanjša površina izpusta	do vključno 10 % manjša površina na žival od zahtevane	zmanjšanje plačila za 10 %	zmanjšanje plačila za 10 %	zmanjšanje plačila za 30 %	ni izplačila
	več kot 10 % manjša površina na žival od zahtevane	ni izplačila	ni izplačila	ni izplačila	ni izplačila + izključitev v naslednjem letu

Ponavljanje kršitve se ugotavlja od vključno leta 2023 naprej.

Literatura je na voljo pri avtorjih.

## IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA DROBNICE, KI ZAJEMA NAJMANJ OZNAČITEV ŽIVALI, VODENJE REGISTRA NA GOSPODARSTVU

Dr. Andreja Komprej, KGZS Zavod Celje

Identifikacija in registracija pri drobnici poteka na podlagi Pravilnika o identifikaciji in registraciji drobnice (Pravilnik) (Uradni list RS, št. 85/2022). Namen sistema identifikacije in registracije drobnice je varovanje zdravja ljudi in živali ter zagotavljanje sledljivosti drobnice v skladu s predpisi Evropske unije. Sistem za identifikacijo in registracijo drobnice je vzpostavila in ga tudi vodi Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (Uprava) (UVHVVR) skupaj s pooblaščenimi organizacijami. Sistem vključuje označitev živali, registracijo živali in prigrasitev premikov v Centralni register drobnice, vodenje evidenc na obratu ter dokumente o premiku drobnice. Nov sistem med drugim uvaja obvezno registracijo individualno označenih ovc in koz ter prigrasitev premikov individualno označenih živali v Centralni register drobnice (CRD), elektronski spremni list za drobnico in elektronski register drobnice na obratu. Vzpostavljena je bila tudi nova spletna in mobilna aplikacija.

**Identifikacija drobnice:** Vsaka žival mora biti označena s sredstvi za identifikacijo drobnice. Drobnico lahko označuje izvajalec dejavnosti sam ali pa to zanj opravi pooblaščen organizacija. Drobnica mora biti označena najpozneje do starosti 9 mesecev oz. pred premikom na drug obrat.

**Odobrena sredstva za identifikacijo** so naslednja: ušesna znamka, biceljni trak, elektronska sredstva za identifikacijo in tetovirano znamenje.

### **Možnosti označitve drobnice**

V Sloveniji obstajajo različne možnosti označitve ovc in koz. Živali, ki so namenjene za premike v druge države članice (DČ), morajo biti poleg običajne ušesne znamke označene še z enim elektronskim sredstvom za identifikacijo (elektronsko ušesno znamko ali bolusom). Živali, ki imajo premajhna ušesa za namestitev običajne ušesne znamke in so namenjene za premike v druge DČ, so lahko označene z biceljnim trakom in bolusom.

Živali, ki so namenjene za gojenje v Sloveniji in se ne premikajo v druge DČ, so lahko označene z dvema običajnjima ušesnima znamkama ali z običajno ušesno znamko in tetovirnim znamenjem. Živali, ki imajo premajhna ušesa za namestitev običajne ušesne znamke, so lahko označene z dvema biceljnim trakovoma.

Živali, ki so namenjene za prevoz neposredno v klavnico v Sloveniji ali v drugo DČ pred starostjo 12 mesecev, so lahko označene z eno oglato ušesno znamko z identifikacijsko številko (ID) ali biceljnim trakom z ID ali z okroglo ušesno znamko s skupno identifikacijsko številko (SIŠ).

Izvajalci dejavnosti v zaprtih obratih in izvajalci dejavnosti, ki gojijo drobnico za kulturne, rekreativne znanstvene namene, lahko pri Upravi uveljavljajo izjemo pri označitvi živali. Drobnico lahko označijo samo z enim elektronskim sredstvom za identifikacijo (bolusom ali injicirnim transponderjem). O tem morajo predhodno obvestiti Upravo.

**Identifikacijska številka za drobnico (ID)** je sestavljena iz dvočrkovne oznake Republike Slovenije »SI« in neponovljive šestmestne ali sedemmestne številke za drobnico. Na elektronskih sredstvih za identifikacijo drobnice je ta številka sestavljena iz trimestne oznake Slovenije »705« in dvanajstmestne številke, kjer ima prvih šest ali pet mest vrednost 0, zadnjih šest ali sedem mest pa predstavlja številka za drobnico. Skupinska identifikacijska številka (SIŠ) je sestavljena iz dvočrkovne oznake Republike Slovenije »SI« ali trimestne številčne oznake »705« in zadnjih šestih mest registracijske številke obrata rojstva živali (KMG MID).

Če izvajalec dejavnosti opazi izgubo sredstva za identifikacijo, mora naročiti **dvojniki** najpozneje v sedmih dneh od dneva, ko opazi izgubo in ga nadomestiti takoj oz. najpozneje v sedmih dneh od dneva prejema. Dvojniki ušesne znamke in bicelnega traku mora vsebovati isto ID kot na originalu, dodatno mora biti z rimsko številko označena zaporedna številka izdaje dvojnika. Izjema so živali, ki so označene z elektronskim sredstvom za identifikacijo. Naročniki sredstev za identifikacijo so izvajalci dejavnosti sami ali v njihovem imenu pooblaščen organizacija.

V izdelavi je nova spletna aplikacija za naročanje sredstev za identifikacijo drobnice, ki bo omogočala naročanje običajnih in elektronskih sredstev za identifikacijo drobnice, naročanje dvojnikov ušesnih znamk in biceljnih trakov ter naročanje nadomestnih elektronskih sredstev za identifikacijo. Če zaradi tehničnih omejitev na nadomestnem elektronskem sredstvu za identifikacijo ni mogoče reproducirati iste ID, Uprava pri teh živalih dovoli namestitev novega sredstva za identifikacijo, ki prikazuje novo ID le v

primeru, če sta obe ID evidentirani v CRD. Če je torej žival poleg običajne ušesne znamke označena še z elektronskim sredstvom za identifikacijo (elektronska ušesna znamka ali bolus) in to sredstvo izgubi, izvajalec dejavnosti naroči nadomestno elektronsko sredstvo za identifikacijo.

Izvajalec dejavnosti je dolžan voditi **register drobnice na obratu** (RDO), rok za vpisovanje podatkov v RDO pa je najpozneje v sedmih dneh po dogodku. RDO mora izvajalec dejavnosti voditi v pisni obliki, v kolikor nima dostopa do portala Volos. Za izvajalca dejavnosti, ki ima dostop do portala Volos in ažurno prihlasi podatke v CRD, se šteje, da vodi register v elektronski obliki e-RDO. E-RDO predstavlja »Seznam živali na obratu« za določeno obdobje. Inšpektorju ali kontrolorju mora biti ob izvajanju nadzora zagotovljen dostop do podatkov iz RDO. Če se RDO vodi v elektronski obliki, mora biti ob izvajanju uradnega nadzora na zahtevo uradne osebe na voljo izpis v ustrezni obliki. RDO mora biti ob vsakem času dosegljiv na obratu in na razpolago še najmanj tri leta po zadnji vpisani spremembi. Glede na to, da se v CRD jagnjet in kozličev, ki še niso označeni, ne vodi, morajo vsi izvajalci dejavnosti, ne glede na to, ali imajo dostop do Volosa ali ne, te podatke obvezno voditi v obliki tabel za jagnjeta in kozliče (J4 ali K4).

Kot premik drobnice se smatra vsak premik živali med obrati, razen nekajdnevne paše na bližnjih pašnikih, če drobnica ne prihaja v stik z drobnico z drugih obratov. Izvajalec dejavnosti mora za žival ali skupino živali, ki jih na določen dan premika na določen namembni obrat, izdati **spremeni list** (SLD), ki je lahko v papirni ali v elektronski obliki (e-SLD). E-SLD izda oddajatelj živali ali pooblaščen veterinarska organizacija na dan premika ali tri dni pred premikom. S tem se prihlasi tudi odhod živali. Prejemnik živali na mobilni telefon prejme SMS s številko e-SLD, nakar lahko potrdi prejem.

Izvajalec dejavnosti prihlasi podatke v **Centralni register drobnice** (CRD) z vpisom podatkov neposredno v CRD v elektronski obliki ali preko pooblaščenih organizacij. Podatke o premikih prihlasi izvajalec dejavnosti neposredno v CRD v elektronski obliki ali preko pooblaščenih veterinarskih organizacij. CRD je računalniška podatkovna zbirka, ki vsebuje podatke o individualno označenih živalih (ID, mesec in leto rojstva, datum označitve, spol, pasemski tip, vrsto elektronskega identifikatorja ali tetoviranje), podatke o premikih individualno označenih živali, podatke o premikih živali, ki so identificirane s SIŠ, podatke o poginih, zakolih doma, krajah in izgubah individualno označenih živali, podatke o izdanih ušesnih znamkah in drugih sredstvih za identifikacijo in izdanih dvojnikih, operativni podatki o označitvah drobnice, o nadzoru nad izvajanjem določb tega pravilnika, o izvajalcih storitev javne službe na področju označevanja in registracije drobnice, o uporabnikih elektronskega poslovanja. Izvajalec dejavnosti je dolžan preveriti točnost podatkov v CRD in v primeru nepravilnosti najpozneje 15 dni po prihlasku v CRD zahtevati popravek.

Nov sistem za identifikacijo in registracijo drobnice se je v skladu s Pravilnikom pričel vzpostavljati v novembru 2022. Glavni popis in registracija odraslih ovc in koz sta potekala do 31. januarja 2023. Vse individualno označene ovce in koze je v CRD lahko izvajalec dejavnosti registriral sam z uporabo spletne ali mobilne aplikacije Volos ali pa je zanj te aktivnosti izvedel izbrani izvajalec. Aplikaciji omogočata pregled in izpis podatkov o individualno označenih in registriranih živalih za posamezen obrat, registracijo individualno označenih živali, prihlaskov premikov skupinsko ali individualno označenih živali med obrati, izdajo e-SLD pred premikom živali, prihlaskov objave individualno označenih živali z obrata, vodenje e-RDO in naročanje novih ter



dvojnikov ušesnih znamk. Registracija ovc in koz v CRD je bila tudi eden izmed pogojev za uveljavljanje ukrepov kmetijske politike v letu 2023. Po opravljeni registraciji ovc in koz je izvajalec dejavnosti preko omenjenih aplikacij v register drobnice dolžan sporočiti tudi vse premike živali (med obrati, oddaja v rejo, oddaja v klavnico, premike na sejem/razstavo, premike na planino/skupni pašnik) ter odjavo drobnice iz obrata (pogine, zakole za lastno domačo porabo, kraje/izgube).

Še vedno velja, da v kolikor izvajalci dejavnosti še niso registrirali svojih živali, naj to storijo čimprej ali sami, ali preko pooblaščenih organizacij. Izvajalci dejavnosti, ki so se v aplikacijo registrirali sami, naj seznam živali na obratu redno preverjajo in ga usklajujejo s trenutnim stanjem na obratu, tako da pravi čas registrirajo na novo označene živali in sporočajo premike ter odjavo živali iz obrata. Če imetniki ugotovijo, da identifikacijski podatki registriranih živali niso točni, naj popravke čimprej sporočijo Upravi, določene podatke pa lahko izvajalci dejavnosti urejajo tudi sami do 15 dni po vnosu. Ob tem Uprava nagovarja uporabnike, predvsem izvajalce dejavnosti, da takoj po vnosu preverijo podatke za svoj obrat in jih po potrebi čimprej uskladijo.

Celoten sistem identifikacije in registracije drobnice ter navodila za vodenje registrov in izpolnjevanje tabel je opisan na spletni strani Uprave:  
<https://www.gov.si teme/identifikacija-in-registracija-drobnice/>.

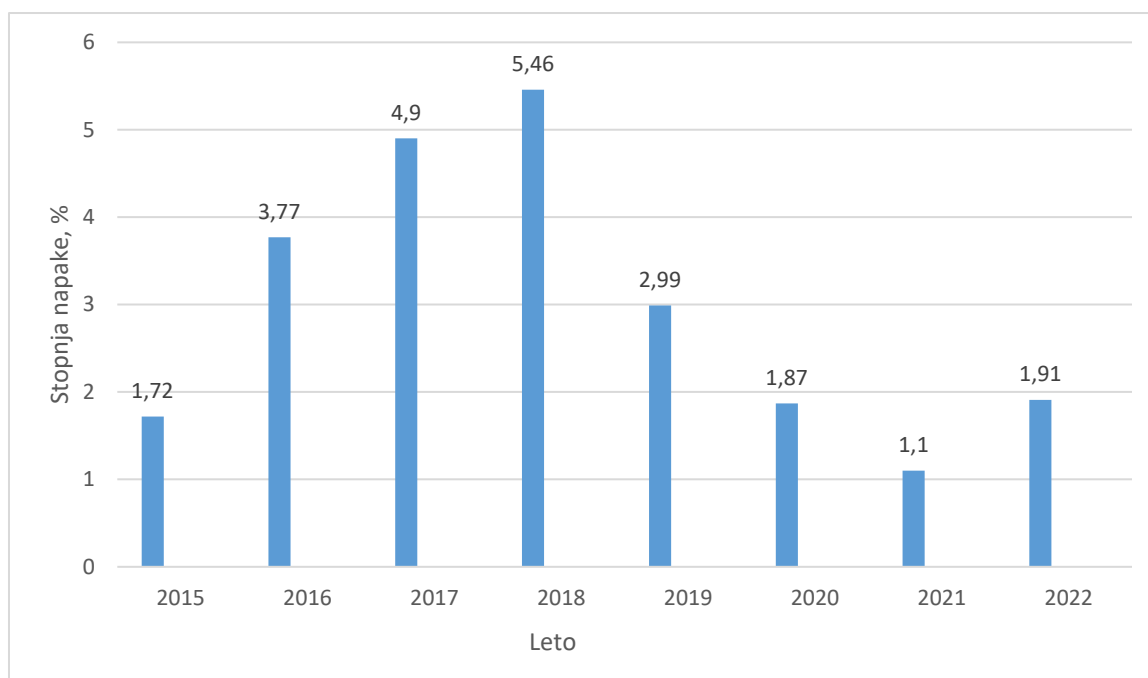
Literatura je na voljo pri avtorjih.

## **SEZNAVITEV S TEŽAVAMI NA TERENU PRI IZVAJANJU PREDLEDOV NA KRAJU SAMEM ZA POSAMEZNO PODINTERVENCIJO IZ INTERVENCIJE DOBROBIT ŽIVALI - POROČILO O UGOTOVLJENIH KRŠITVAH NA VLOGAH ZA UKREPE DŽ V LETU 2022 -**

dr. Andreja Kompnej, KGZS Zavod Celje

Skladno z 9. členom Izvedbene uredbe Komisije (EU) št. 809/2014, z dne 17. 07. 2014, za ukrepe KOPOP, EK, OMD in DŽ države članice vsako leto do 15. julija, Komisiji za vse sheme neposrednih plačil, ukrepe za razvoj podeželja in tehnično pomoč ter sheme podpore v vinskem sektorju iz členov 46 in 47 Uredbe (EU) št. 1308/2013 sporočijo kontrolne podatke in kontrolno statistiko za predhodno koledarsko leto ter zlasti: (a) podatke v zvezi s posameznimi upravičenci v smislu vlog za pomoč in zahtevkov za plačilo, prijavljenih površin in živali in/ali površin in živali, za katere se zahteva plačilo, ter rezultatov upravnih pregledov, pregledov na kraju samem in naknadnih pregledov; (b) kadar je ustrezno, rezultate pregledov v zvezi z navzkrižno skladnostjo, vključno z ustreznimi zmanjšanji in izključitvami. Taka uradna obvestila se pošiljajo po elektronski poti na podlagi tehničnih specifikacij za prenos kontrolnih podatkov in kontrolne statistike, ki jih državam članicam zagotovi Komisija.

V grafikonu 1 je prikazano gibanje stopnje napake skozi leta programskega obdobja od 2015 do 2022 za ukrep DŽ. Stopnja napake za ukrep DŽ med leti 2015 in 2022 je bila največja v letu 2018, ko je znašala 5,46 %, nato pa se je do leta 2022 zmanjšala na 1,91 %.



Grafikon 1: Stopnja napake (%) za ukrep DŽ med leti 2015 do 2022

Za ukrep DŽ je bilo v letu 2022 namenjenih do 7.700.000,00 €, ki jih v višini 25 % zagotovi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS, v letu 2023 v okviru svojega finančnega načrta iz proračuna Republike Slovenije. Večinski del, t.j. 75 % pa zagotovi Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja. Plačila iz tega ukrepa so se v celoti pričela izvajati po 1. marcu 2023.

V letu 2022 je bilo skupno obračunanih 8.753 KMG MID-ov, od tega 252 na operaciji DŽ prašiči, 7.938 na operaciji DŽ govedo in 793 na operaciji DŽ drobnica. 11 KMG MID-ov je uveljavljalo tako operacijo DŽ prašiči kot operacijo DŽ govedo, 219 KMG MID-ov pa operacijo DŽ govedo in operacijo DŽ drobnica.

Zahtevan znesek za leto 2022 je bil 7.574.905,84 EUR. Izplačanih je bilo skupno 7.427.800,63 EUR. Celoten zavržen znesek (upoštevani vsi razlogi za zavrnitev, ne zgolj tisti, ki štejejo v stopnjo napake) je bil 147.105,21 EUR.

V letu 2022 je bilo skupno izvedeno 394 kontrol na 373 KMG MID-ih (v letu 2021 331 kontrol na 319 KMG MID-ih, v letu 2020 298 kontrol na 282 KMG MID-ih in v predkoronskem letu 2019 696 kontrol na 666 KMG MID-ih), od tega 14 na prašičih, 332 na govedu in 48 na drobnici, kar predstavlja 4,50 % delež (v letu 2021 3,80 % delež, v letu 2020 3,47 % delež, v letu 2019 pa 8,48 % delež). 19 KMG je imelo kontrolo za govedo in drobnico hkrati, 2 KMG pa za prašiče in govedo hkrati.

Z analizo tveganja je bilo izbranih 287 KMG, od katerih je bila pri 60 KMG ugotovljena kršitev (s pregledom na kraju samem ali administrativna), naključno izbranih KMG za kontrolo je bilo 86, kršitev je bila ugotovljena pri 13 KMG. Stopnja napake znaša 1,91 %, v letu 2021 1,098 %, v letu 2020 pa je znašala 1,87 %.

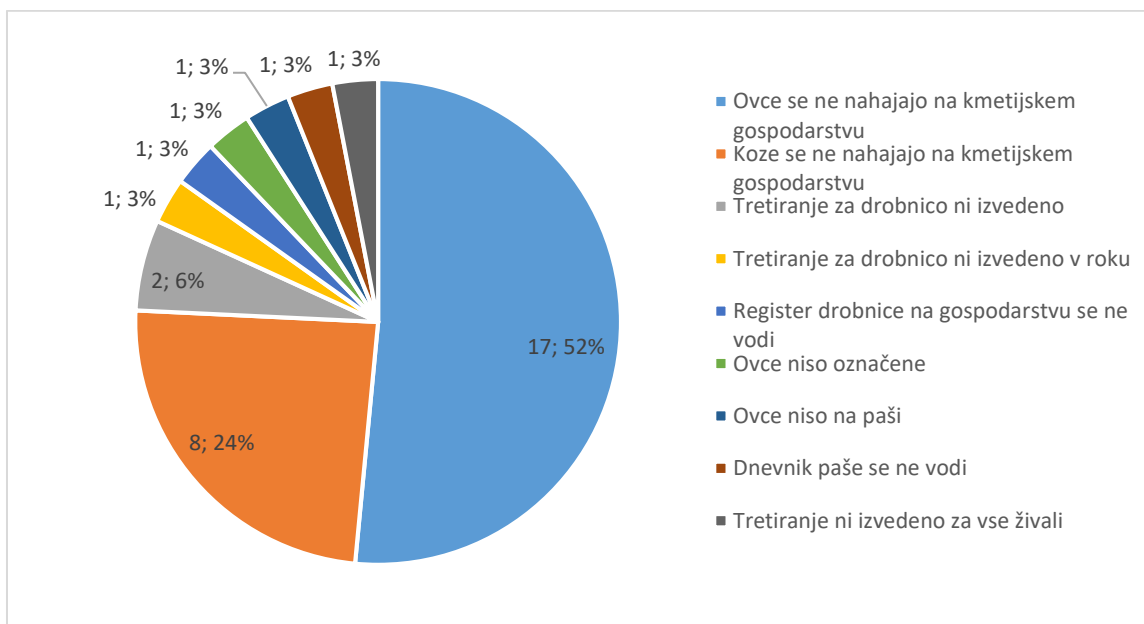
Administrativna kontrola se je izvajala na 100 % vzorcu vlog. V letu 2022 je bilo 461 kršitev zaradi neopravljenega izobraževanja (v letu 2021 77, v letu 2020 teh kršitev ni bilo, v 2019 345, v 2018 428, v 2017 441, v 2016 pa 343). Bistveno zmanjšanje kršitev

v letih 2021 in 2020 gre pripisati dejstvu, da so vlagatelji gradivo za izobraževanje zaradi epidemije COVID prejeli kar po pošti.

Pri operaciji DŽ drobnica je bilo za leto 2022 na 793 KMG MIDih izplačanih 141.275,58 EUR.

### Administrativna kontrola in kontrola na kraju samem pri DŽ drobnica

Napake, ki so zaznane na vlogah, so lahko ugotovljene tako z administrativno kontrolo (na 100 % vlog) kot s kontrolo na kraju samem. Z administrativno kontrolo je bilo na operaciji DŽ drobnica ugotovljenih 9 kršitev (v letu 2021 7, v letu 2020 16 kršitev). Pri 1 vlagatelju skupno ugotovljeno število GVŽ, za katero se uveljavlja zahtevek DŽ drobnica, znaša manj kot 2 GVŽ (v letu 2021 4, v letu 2020 9, v letu 2019 11), pri 8 vlagateljih pa je bil obrazec DŽ drobnica oddan prepozno (v 2021 pri 3 vlagateljih). Za kontrolo pri operaciji DŽ drobnica je bilo izbrano 48 KMG MID-ov, kar pomeni 6,05 % vzorec. Skupno je bilo ugotovljenih 33 kršitev (v letu 2021 18, v letu 2020 21, v letu 2019 62) (grafikon 2). Od tega je bilo 28 kršitev sankcijskih (v letu 2021 17) in se v 25 primerih nanašajo na ugotovitev, da se ovce/koze ne nahajajo na kmetijskem gospodarstvu.



Grafikon 2: Število napak pri kontroli na kraju samem in njihovi deleži (%)

### Primerjava kršitev, ugotovljenih s kontrolo na kraju samem pri operaciji DŽ drobnica v letih 2017 – 2021

V letu 2017 je bilo od 601 vloge za DŽ drobnica izvedenih 40 kontrol in ugotovljenih 35 kršitev (preglednica 1). V letu 2018 je bilo od 576 vlog za DŽ drobnica izvedenih 59 kontrol in ugotovljenih 48 kršitev. V letu 2019 je bilo od 584 vlog za DŽ drobnica izvedenih 77 kontrol in ugotovljenih 62 kršitev. V letu 2020 je bilo od 581 vlog za DŽ drobnica izvedenih 30 kontrol in ugotovljenih 21 kršitev. V letu 2021 je bilo od 710 vlog za DŽ drobnica izvedenih 39 kontrol in ugotovljenih 18 kršitev. V letu 2022 pa je bilo od 793 vlog za DŽ drobnica izvedenih 48 kontrol in ugotovljenih 33 kršitev.

Preglednica 1: Število kršitev ugotovljenih s kontrolo na kraju samem v letih 2016 – 2022 pri DŽ drobnica

Kršitev	Število					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ovce se ne nahajajo na kmetijskem gospodarstvu	/	/	27	15	11	17
Koze se ne nahajajo na kmetijskem gospodarstvu	/	/	9	2	6	8
Ovce niso na paši	11	17	3	/	/	1
Tretiranje za drobnico ni izvedeno	3	10	6	1	1	2
Koprološka analiza za drobnico ni izdelana	2	6	6	/	/	/
Koze niso na paši	7	3	/	/	/	/
Ovce niso označene	3	3	1	/	/	1
Tretiranje za drobnico ni izvedeno v roku	2	2	3	1	/	1
Koze niso označene	/	2	1	/	/	/
Register drobnice se ne vodi ažurno	/	2	1	1	/	/
Register drobnice na gospodarstvu se ne vodi	3	1	3	1	/	1
Živali se pasejo na območju, kjer je paša prepovedana	3	1	/	/	/	/
Dnevnik paše se ne vodi	/	1	1	/	/	1
Koprološka analiza za drobnico ni izdelana v roku	1	/	1	/	/	/
Tretiranje za drobnico ni izvedeno za vse živali	/	/	/	/	/	/
<b>Skupaj</b>	<b>35</b>	<b>48</b>	<b>62</b>	<b>21</b>	<b>18</b>	<b>33</b>

## Zaključek

Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (PRP 14-20) se je z letom 2022 iztekel. Zaradi zamude pri pripravi novega strateškega načrta skupne kmetijske politike za obdobje 2023 – 2027, se je PRP 14-20 podaljšal za dve leti, do leta 2022. Ob izteku obdobja lahko analiziramo podatke o stopnji napake za celotno obdobje in na podlagi več podatkov ugotavljamo vzroke za višino in medletno nihanje stopnje napake.

Pri celotni obravnavi kršitev v letu 2022 je treba poudariti, da je bilo v tem letu izvedenih več kontrol na kraju samem, kot v letih 2020 in 2021 – ko je bila zaradi epidemioloških razmer, stopnja kontrole zmanjšana. Prav zato je opazno, da je bilo v letu 2022 odkritih več kršitev, ki se odkrivajo izključno s kontrolo na kraju samem.

Stopnja napake za ukrep Dobrobit živali (DŽ) je bila vsa leta od uveljavitve tega ukrepa višja od 1,7 %, v letu 2017 4,9 %, v letu 2018 pa celo 5,46 %. V letu 2020 je stopnja

napake padla na 1,87 %, v letu 2021 je bila najnižja v tem programskem obdobju in sicer 1,10 %. V letu 2022 je stopnja napake še vedno pod 2 % in sicer 1,91 %. V letu 2022 je bilo ugotovljenih 461 kršitev neopravljenega izobraževanja, v letu 2021 77, v letu 2020 pa ni bilo ugotovljenih kršitev, saj so vlagatelji gradivo za izobraževanje zaradi epidemije COVID prejeli kar po pošti (v letu 2019 je bila na nivoju celotnega ukrepa Dobrobit živali pri 345 KMG MID-ih).

Pri operaciji DŽ – drobnica je bilo s kontrolo na kraju samem ugotovljenih največ kršitev, da se drobnica ne nahaja na KMG – 25 kršitev (v letih 2020 in 2021 je bilo teh kršitev 17). Z administrativno kontrolo je bilo ugotovljenih 9 kršitev, v 8 primerih je šlo za to, da je bil obrazec DŽ drobnica oddan prepozno.

V okviru delovne skupine pri MKGP se je do leta 2021 redno pregledovala in analizirala stopnja napake. Na podlagi zaznanih stopenj napak za posamezen ukrep so se izvedli pregledi ukrepov z zaznano stopnjo napake nad 2 %, definirali so se predlogi in načrti za izboljšave ukrepov ter se, glede na preteklo leto, analiziralo akcijske načrte ob dejstvu ali so le-ti bili izvedeni in učinkoviti. V času Covid omejitev je Skupina za stopnjo napake prenehala delovati. V novem programskem obdobju 2023 – 2027 se stopnja napake ne bo več preverjala. Kljub temu lahko trdimo, da bo za izboljšanje sistema delovanja in izvajanja upravnih pregledov intervencij novega strateškega načrta potrebno spremljati izvajanje intervencij tudi preko spremljanja zaznanih kršitev (zlasti povečanja upravnih pregledov na način satelitskega spremljanja obdelanosti kmetijskih površin), pospešiti digitalizacijo oziroma povezljivost baz podatkov, uvesti aplikacijsko podporo bazam, ki še vedno niso aplikacijsko podprte (analize tal, gnojilni načrti, prevzem/oddaja živinskih gnojil, dovoljenja konoplja/vrtni mak, evidence o delovnih opravilih, voluminozna krma, FFS-ji, registri živali – DŽ perutnina, pasemske živali, ...) in izboljšati komunikacijo oziroma precej več poudarka nameniti izmenjavi izkušenj, informacij, znanj, usmeritev med MKGP, AKTRP, KGZS, ZRSVN in ostalimi ključnimi deležniki. Dejstvo, ki ga opažamo je, da je v kmetijsko politiko razvoja podeželja vključenih veliko število deležnikov, ni pa ustreznega sodelovanja in prenosa znanj oziroma učinkovitega skupnega delovanja. Kot odličen primer dobre prakse, zaznan v letih PRP 2014-2022, lahko izpostavimo pozitivno delovanje v sklopu EIP projektov.

Literatura je na voljo pri avtorju.